



foto Probos

Zonder scholing geen duurzaam bosbeheer!

Scholing is van cruciaal belang voor bosbeheerders om hun vak goed uit te kunnen oefenen. Scholing is daarmee een belangrijke pijler onder duurzaam bosbeheer. De actuele mogelijkheden voor scholing in Nederland zijn echter erg versnipperd en vrijblijvend. In dit artikel wordt aan de hand van voorbeelden uit het buitenland en van andere beroepsgroepen gekeken hoe het anders kan.

— Patrick Jansen (directeur Stichting Probos)

> **WELK BEHEERDOEL OF WELKE** beheermethode je ook kiest, vrijwel elke bosbeheerder zal beamen dat hij zich richt op duurzaam bosbeheer. Duurzaam bosbeheer is er in vele gedaanten, want het is een vrij abstract begrip. Een veelgebruikte definitie van duurzaamheid van de Brundtland commissie is: “een situatie die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen”. In bosbeheertermen gaat het er dan bijvoorbeeld om dat het bos nu en in de verre toekomst wensen van mensen kan vervullen. Een optimale functie vervulling dus. Deze wensen worden vaak samengevat in de drie P's: People, Planet en Profit. Staatsbosbeheer noemt ze beschermen, beleven en benutten. Bij duurzaam bosbeheer gaat het er om dat bosbeheerders een bepaalde balans aanbrengen tussen deze drie dimensies en de daarmee samenhangende bosfuncties, zonder dat dat ten koste gaat van de mogelijkheden voor toekomstige generaties.

Maar hierbij houdt de rol van een bosbeheerder voor duurzaam bosbeheer niet op. De drie dimensies van duurzaamheid balanceren op de drie pijlers van vakkundig bosbeheer, te weten lange termijn visie, gebiedskennis en vakken. Het is daarom van belang dat een beheerder ook deze drie pijlers in orde heeft. Een beheerder moet een duidelijke lange termijn visie

< **Bossen beheren vergt een enorme kennis, bijvoorbeeld hoe je topkwaliteitshout teelt in combinatie met de talloze andere bosfuncties. Dit vergt continue werken aan het vergroten van de vakkennis.**

hebben. Hiermee voorkomt hij ad-hoc beheer, waarbij een beheerder zich laat leiden door de waan van de dag, bijvoorbeeld op het gebied van subsidies en maatschappelijke wensen. Verder moet hij kennis hebben waar zich welke waarden in zijn gebied bevinden. En tenslotte moet hij vakkennis hebben. Bosbeheer is een zeer veel omvattend vak. De Canadese hoogleraar boscologie Fred Bunnell zegt daarover: “Forestry is not rocket science, it is much more complex”. Hij vindt dan ook dat je van een bosbeheerder niet kan verwachten dat hij alles weet, maar wel dat hij continu werkt aan het vergroten van zijn vakkennis. Scholing is daarom een belangrijke pijler onder duurzaam bosbeheer. Het is de taak en verantwoordelijkheid van elke bosbeheerder om zich continu bij de scholen en dit is iets waar de maatschappij hem op kan aanspreken. Maar hoe organiseer je dat?

Het vergroten van vakkennis

Er zijn voor bosbeheerders in Nederland allerlei manieren om hun vakkennis te vergroten. Er worden talloze symposia, voorlichtingsbijeenkomsten en excursies georganiseerd door bijvoorbeeld de KNBV, Bosschap, Stichting Probos en vele anderen. Onder aanvoering van Stichting Probos is zes jaar geleden ook een uitgebreid cursusprogramma ontstaan onder de noemer Boscursus (www.boscursus.nl). Ook zijn er meerdere relevante tijdschriften en nieuwsbrieven en worden er regelmatig boeken en gidsen uitgebracht die als doel hebben om vakkennis over te dragen.

De mate waarin en de manier waarop individuele bosbeheerders hun vakkennis vergroten varieert sterk, al naar gelang de persoonlijke

waardering voor scholing, beschikbare tijd en beschikbaar budget. De scholing van bosbeheerders in Nederland is, afgezien van de opleidingen, niet gestructureerd. Sommige beroepsgroepen hebben dat in ons land wel geregeld. In andere landen zijn er wel voorbeelden te vinden van bosbeheerders die een programma hebben ontwikkeld voor de structurering van scholing. Ter inspiratie bekijken we hoe in ons land de advocatuur en de rentmeesters, en buiten onze grenzen de Amerikaanse bosbouwers dit hebben gedaan.

Beschermde beroepen

Tientallen beroepen zijn beschermd door de overheid. De bekendste voorbeelden zijn waarschijnlijk huisartsen, leraren en advocaten. Zo'n beroep mag iemand alleen uitvoeren als hij daarvoor toestemming heeft gekregen van een bevoegde autoriteit. Zo zijn alle advocaten in Nederland lid van de Nederlandse Orde van Advocaten. Uiteraard zijn ze gehouden aan de geldende wetgeving, maar ze hebben ook eigen beroepsregels. Dit houdt in dat ze zich moeten houden aan de kernwaarden die voor de hele beroepsgroep gelden: partijdig, onafhankelijk, deskundig, integer en vertrouwelijk. Dat dergelijke beroepsregels verregaande consequenties kunnen hebben, bleek wel toen Bram Moszkowicz deze regels aan zijn laars lapte en uit zijn ambt gezet werd. Een advocaat moet zich verder ook jaarlijks verplicht bijscholen om kennis en kunde op niveau te houden. Maar het gaat dus verder dan alleen technische deskundigheid.

De overheid wil dergelijke vakken beschermen met het oog op bijvoorbeeld de volksgezondheid, de rechtszekerheid of onderwijs. Het

maatschappelijk belang van vakkundig bosbeheer is in Nederland blijkbaar onvoldoende belangrijk om het vak van bosbeheerder te beschermen. Dit geldt voor het gros van de beroepsgroepen, maar dat heeft sommige er niet van weerhouden om voor zichzelf een kwaliteitssysteem op te zetten. Een bekend voorbeeld is de rentmeesters.

Rentmeesters

De Nederlandse rentmeesters hebben hun kwaliteitssysteem geregeld via de Nederlandse Vereniging van Rentmeesters (NVR). Om de kwaliteit en integriteit van NVR-rentmeesters te waarborgen, hanteert deze vereniging een streng toelatingsbeleid. Eenmaal lid van de vereniging moeten de leden zich houden aan de gedragscode en aan de regels voor permanente educatie. Hierbij moeten de leden een bepaald aantal studiepunten per jaar behalen tijdens relevante cursussen. Afhankelijk van het educatieve karakter kunnen ook punten worden toebedeeld aan symposia, voorlichtingsbijeenkomsten en dergelijke. Het sanctiesysteem voorziet in geldboetes en in het uiterste geval royerering als lid. Je kunt het vak van rentmeester uitoefenen zonder lid te zijn van de NVR, maar dit lidmaatschap wordt gezien als een belang-

rijke waarborg voor vakmanschap. Sommige leden gebruiken dit ook als een kwaliteitskeurmerk naar opdrachtgevers, bijvoorbeeld op hun websites, briefpapier en folder.

Certified Forester

Bosbouwers in de Verenigde Staten hebben, net als de Nederlandse rentmeesters, op eigen initiatief een kwaliteitssysteem opgezet. In 1994 ontwikkelde de Society of American Foresters een zogenaamd Certified Forester Programme: "to promote excellence in the stewardship of our nation's forest resources through enhanced professionalism in forestry". Het programma heeft als doel om de competentie en geloofwaardigheid van bosbeheerders te waarborgen en bij te dragen aan een positief imago van bosbouwers. Het programma heeft ook als voordeel dat een deelnemer zich erkend voelt voor zijn inspanningen om een hoog kennisniveau te bereiken als gevolg van zijn opleiding, praktijkervaring en bijscholing. Er zijn veel opdrachtgevers die de voorkeur geven aan gecertificeerde bosbeheerders werkgevers die van hun werknemers eisen dat ze gecertificeerd zijn. Dit zien we bijvoorbeeld ook bij het Nederlandse Erbo-systeem.

Bosbouwers moeten aan een aantal eisen vol-

doen om zich te kunnen laten certificeren. Ten eerste moeten ze een diploma hebben van een goedgekeurde opleiding op het gebied van bosbeheer en zich houden aan een gedragscode. Op basis hiervan kunnen bosbeheerders zich laten registreren als Candidate Certified Forester. Pas met minimaal vijf jaar professionele werkervaring kan dit worden omgezet in Certified Forester. Hiervoor moet de bosbeheerder dan wel slagen voor een schriftelijk examen met 150 multiple-choice vragen. Eenmaal gecertificeerde bosbouwers worden geacht om continue te werken aan het vergroten en verbreden van hun vakkennis. Elk jaar moet voor minimaal 20 uur aan studiepunten gehaald worden. Deze kunnen gehaald worden door goedgekeurde bijeenkomsten of cursussen te volgen. Ook het lezen van geselecteerde tijdschriften, zoals het Journal of Forestry, telt mee. Hierbij komen 180 woorden overeen met één minuut. Deze studiepunten worden toegekend als een online quiz met goed gevolg wordt afgelegd. Ook zijn er mogelijkheden voor online zelfstudie.

Structurering van scholing

Het huidige aanbod van scholingsactiviteiten en educatiemateriaal is in Nederland zeer versnipperd. Bosbeheerders en andere mensen



In de gids 'Boscursus' en de bijbehorende website www.boscursus.nl worden zoveel mogelijk cursussen op het gebied van bos- en natuurbeheer gebundeld.

bron Probos

die op een of andere manier met bosbeheer van doen hebben, moeten moeite doen om zicht te krijgen op de vele activiteiten en producten en het is lastig om de kwaliteit en relevantie er van in te schatten. Aan de andere kant moeten partijen die betrokken zijn bij de organisatie of productie hiervan veel moeite doen om hun doelgroep te bereiken. Dit kan een stuk beter georganiseerd worden door vraag en aanbod op een slimme manier bij elkaar te brengen. Zowel werkgevers als werknemers zullen hier van profiteren. Dit is een onderwerp dat de (voorzien) nieuwe vereniging van bos- en natuureigenaren op zou kunnen pakken. De oprichting van deze vereniging is een reactie op het opheffen van het Boschap.

Gilde van Bosbeheerders

Er is in het verleden al eens geopperd om, net als de Society of American Foresters, een kwaliteitssysteem op te zetten voor Nederlandse bosbeheerders. De achterliggende gedachten waren eigenlijk dezelfde als die voor het Amerikaanse initiatief, namelijk:

Deelnemers worden gestimuleerd om hun vak-kennis te vergroten. De vergrote competentie leidt er toe dat bossen beter beheerd worden. Werkgevers worden gestimuleerd om deskun-

dige beheerders aan te nemen en tijd en geld ter beschikking te stellen voor scholing. Ook worden ze gestimuleerd om deskundige adviseurs in te huren.

Deelnemers krijgen erkenning voor en onderscheiden zich door hun vakkennis en hun inzet om dit continue te vergroten. Dit vergroot hun zelfvertrouwen en de kans op werk.

Het versterkt het imago en de geloofwaardigheid van bosbeheerders, werkgevers en de bossector als geheel. Dit zou er toe kunnen leiden dat er minder snel vraagtekens geplaatst worden bij (de vakkundigheid van) bosbeheer.

Het lidmaatschap zou een rol kunnen spelen om FSC en PEFC certificering op een aantal punten te vereenvoudigen (zie kader).

Het verkleinen van de vrijblijvendheid heeft enkele belangrijke voordelen voor werknemers, werkgevers en de sector als geheel, maar het is de vraag of er voldoende draagvlak is voor een kwaliteitssysteem. Het zou in ieder geval de moeite waard zijn om dat eens serieus te peilen voor een vak dat complexer is dan 'rocket science'.

Scholing en auditing

In Nederland kan iedereen in principe auditor worden voor FSC en PEFC. Er worden geen

strikte eisen gesteld aan opleiding en scholing. De laatste tijd, zeker met het oog op de revisie van de Nederlandse FSC standaard, wordt er door gecertificeerde boscigenaren op gewezen dat de meerwaarde van audits zeer beperkt zijn door de manier waarop de audits worden uitgevoerd (voornamelijk administratief), maar ook door de beperkte meerwaarde die de audits in inhoudelijke zin opleveren. Er gaan dan ook stemmen op om meer eisen te stellen aan de vakinhoudelijke kwaliteiten van auditors. In de Verenigde Staten speelde dat ook toen de Society of American Foresters het zogenaamde Forest Certification Auditor programma opstartte. Dit programma is een aanvulling op het Certified Forester Programme en voorziet in de certificering van auditors. Alleen zeer goed opgeleide en ervaren bosbouwers komen in aanmerking voor deze kwalificatie. Is dit een weg die Nederland ook moet bewandelen? <

*Patrick Jansen,
patrick.jansen@probos.nl*



Logo certified forester: Amerikaanse bosbeheerders hebben op eigen initiatief een kwaliteitssysteem opgezet onder de naam 'Certified Forester'. Het programma heeft als doel om de competentie en geloofwaardigheid van bosbeheerders te waarborgen en bij te dragen aan een positief imago van bosbeheerders.

ADVERTENTIE

Van der Leij advies, beheer en management
Voor bos, natuur en landschap,
met oog voor duurzaamheid
en esthetiek

R*

www.vanderleijabm.nl